

Advies Windalarm Regio Amersfoort aan het BO van RES-regio Amersfoort

1. T.a.v. de RES 2.0:

Het RES-proces houdt in, dat elke 2 jaar alle onderdelen van de RES, zowel het bod als de plannen, mogen worden herzien o.b.v. voortschrijdend inzicht. Sinds RES 1.0 hebben tal van ontwikkelingen plaatsgevonden, die hieronder worden benoemd. Dit is het moment om het bod te herijken.

2. T.a.v. de RES 2.0 en/of de routekaart naar RES 3.0:

Door hoe het proces is verlopen richting een nieuwe geluidsnorm is het waarschijnlijk, dat er weer een jaargemiddelde norm uitrolt, die omwonenden onvoldoende beschermt, zie de toelichting hieronder. Stel daarom een aanvullende geluidsnorm vast, minimaal gelijk aan die voor warmtepompen.

1. Nieuwe informatie sinds het vaststellen van de RES 1.0. Voortschrijdend inzicht zou moet leiden tot verlagen van het RES-bod, want:

- I.v.m. de Extra Opgave van 55% reductie in 2030 hebben de Klimaatakkoordpartijen het rapport 'Alles uit de kast' opgesteld, waarbij de NVDE de trekker was. Daarin één ('voorbeeld')-scenario, met meer windturbines op land. Dit heeft de directeur van de NVDE aan de 2e Kamercommissie gepresenteerd als noodzakelijk. Als correctie daarop heeft Windalarm het rapport 'Het kan met gemak, wind op zee en zon op dak' (en zon langs infrastructuur) geschreven, gebaseerd op o.a. hetzelfde onderliggende TNO-rapport. En inmiddels aangevuld met een second opinion (zie bijlage). Daarin wordt aangetoond dat er meerdere haalbare scenario's mogelijk zijn zónder extra wind op land (de voorkeursoptie van een meerderheid van de inwoners van Nederland). Deze zouden ter besluitvorming naast elkaar aan de 2^e Kamer moeten worden aangeboden.
- De eerdere zorgen rondom de huidige geluidsnorm van de inspectie zoals die onlangs door Zembla naar buiten zijn gebracht: <https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/inspectie-burgers-onvoldoende-beschermd-tegen-geluidsoverlast-windmolens> en de reactie van de staatssecretaris op Kamervragen daarover. Bijgesloten het commentaar op de antwoorden van de staatssecretaris vanuit de organisaties NPKW en NLVOW (zie bijlage). De antwoorden lijken de kern van de kritiek te ontwijken en feitelijke onjuistheden te communiceren aan de Tweede Kamer. Dit stelt ons niet gerust voor de toekomst. Wind op land lijkt slechts haalbaar met opnieuw toevoegen van hinder en gezondheidsschade, die wederom (beoogd?) slecht handhaafbaar zal zijn. Om weer vertrouwen te krijgen in de overheid is het van belang een en ander door onafhankelijke wetenschappers te laten beoordelen. Nu we inmiddels alternatieve betaalbare opties voor wind op land hebben kan er een nieuwe politieke afweging worden gemaakt (zie ook artikel Follow The Money, bijlage).
- Het rapport van Solar Nederland dat stelt dat de potentie voor zon veel groter is dan 'Alles uit de kast' aangeeft en dat deze ook vrij snel kan worden gerealiseerd. Zij komen daarmee dicht bij de inschatting van Urgenda in haar rapport "Tussen Kolen en Parijs" (40+ TWh zon in 2030). Slechts een deel van deze extra potentie is nodig om extra wind op land in 2030 te voorkomen en daarmee overlast voor tienduizenden tot honderdduizenden mensen.

- Bij uitvoeren alle RES-plannen komt in 2030 22% van de Nederlanders in een ‘windmolenoverlastgebied’ te wonen.
TNO 2022, woningwaardedaling onderzoek:
“Uit ons onderzoek blijkt dat bij volledige realisatie van de RES-plannen, tussen 2020 en 2030 naar verwachting het aantal woningen in de nabijheid van windturbines groeit van 12% van het totaal in 2020, **naar 22% van het totaal** in 2030 (bij gelijkblijvende woningvoorraad).
Voor alle woningen in de nabijheid van windturbines samen bedraagt het geschatte **relatieve waardeverlies ongeveer €15,5 miljard** in de situatie van 2030 (ceteris paribus, met 2020 huizenprijzen); in 2020 was dat al ongeveer €5,7 miljard.”
- De informatie van de NVDE / NWEA dat de verwachte vollasturen voor wind (op zee) veel hoger zijn dan de prognoses waarmee ‘Alles uit de kast’ werkt. Dit kwam ook tot uiting in een recent artikel van Follow The Money waarin ook TNO dit beaamde. Dit geeft 6 TWh extra opbrengst in 2030/31 en is daarmee alleen al voldoende om af te zien van extra wind op land.
- Het intentiebesluit van de overheid tot het bouwen van twee nieuwe kerncentrales. Wij willen er op wijzen dat de steun onder de inwoners voor kernenergie voor een belangrijk deel te verklaren is vanuit de afwijzing van met name wind op land (zie ons rapport). Illustratief hierbij is het antwoord van de heer Rutte in het RTL-verkiezingsdebat (2021) waarbij hij, naar aanleiding van een kritische inwonervraag rondom wind op land, stelde dat kernenergie zijn alternatief is. Ondertussen dreigen we zowel kernenergie als extra wind op land te krijgen.
- Het besluit van EZK om per 2030 slechts 4 GWe electrolise capaciteit te realiseren waardoor, om de Europese 50 % groene waterstof doelstelling in 2030 te halen, er 19 TWh groene waterstof (of ammoniak) import nodig is in plaats van 5 TWh zoals in het illustratieve voorbeeld van ‘Alles uit de kast’ wordt voorgesteld. (Volgens TNO behoort 58 TWh import in 2030 ook tot de mogelijkheden.) Dat betekent ook dat er in 2030 dus 14 TWh minder groene stroom uit nationale productie nodig is dan ‘Alles uit de kast’ aangeeft. Daarmee is ook alles boven de 35 TWh niet meer inpasbaar. ‘Alles uit de kast’ stelde 10 TWh extra voor (totaal 45 TWh), maar ging uit van een electrolize-capaciteit van 7,5 GWe. Deze komt er pas in 2032 als ook 18 TWh extra wind op zee ter beschikking komt. Het niet op tijd ter beschikking komen van deze 18 TWh wind op zee was reden voor ‘Alles uit de kast’ om de 35 TWh doelstelling op te hogen. Het onderliggende TNO-rapport gaf juist wel aan dat het logisch is om de electrolize-capaciteit te laten aansluiten bij de wind op zee ambitie (wat door Rob Jetten is overgenomen). Want waarom zou je nu nog windmolens neerzetten, die 25 jaar lang overlast geven, terwijl ze in 2031 feitelijk niet meer nodig zijn?
- De recente publicatie van TNO waarin, bij het huidige realistische uitrolschema voor wind op zee, er meer zorgen lijken te zijn dat er in 2030 te véél stroom zal zijn, dan dat er een tekort komt, waardoor de business case wordt aangetast. Op voorhand inzetten op extra wind op land, terwijl al bij voorbaat bijna zeker is dat dan de bestaande potentie wind op zee niet benut gaat worden, leidt bovendien, door lagere vollasturen wind op land, tot een inefficiënter energiesysteem met veel meer CO₂ uitstoot door noodzaak voor extra regelbaar vermogen conform berekeningen van CE Delft. Dit geeft een extra CO₂ uitstoot van naar schatting 300.000 ton CO₂ per jaar (zie ons rapport voor toelichting).

Bovenstaande ontwikkelingen geven de mogelijkheid en verantwoordelijkheid om scherpe keuzes te maken en allereerst de bestaande ruimte voor wind op zee en zon op dak en langs infrastructuur te benutten (conform de Nationale Omgevingsvisie en Klimaatakkoord). In ons rapport laten we zien dat we zonder extra wind op land niet alleen de 2030 doelen maar ook die van 2050 kunnen halen, tegen substantieel lagere maatschappelijke kosten.

In de verdere maatschappelijk duurzame energieladder lijkt het logisch om (mocht bovenstaande toch niet lukken) daarna volop in te zetten op meer import van groene brand- en grondstoffen (ammoniak, methanol en kerosine) omdat hier een enorme potentie blijft liggen. (Alles uit de kast komt maar tot 15% import van de verwachte vraag in 2030, terwijl de Europese Unie volgens KEV2022 inzet op 50 %, en ook de Nederlandse overheid inzet op een substantiële import.)

Sinds de energiecrisis willen sommigen niet meer afhankelijk zijn van het buitenland. Maar:

- 'afhankelijkheid van het buitenland' in een kopersmarkt (veel aanbieders) is anders dan afhankelijkheid van Poetin-gas
- 'afhankelijkheid van buitenland' t.b.v. verwarming van woningen is anders dan t.b.v. voornamelijk exporterende industrie of internationale lucht- en scheepvaart.

Als laatste optie zou gekeken moeten worden naar de relevantie van het behouden van bepaalde waterstof- en energie-intensieve industrieën indien dat zou betekenen dat we anders moeten doorzetten met wind op land (als we niet willen kiezen voor import van bijvoorbeeld groene ammoniak als grondstof voor de kunstmestindustrie).

Bovenstaand voorstel tot een ladder lijkt ook geheel in lijn met de uitkomst van de Klimaatraadpleging van de TU Delft die stelt dat de 75 % middengroepen van de overheid verwachten dat zij eerst haar uiterste best doet om te voorkomen dat inwoners overlast gaan krijgen door naar alternatieven te kijken. Dat vergt beleidsvorming vanuit de logica dat inwoners best de nadelen van beleid kunnen accepteren indien dit navolgbaar en rechtvaardig tot stand is gekomen.

Hoe kan de overheid anders straks uitleggen dat voor de productie van synthetische kerosine voor de overstapfunctie op Schiphol (40 TWh) of voor kunstmestproductie (28 TWh, Nederland is vijfde exporteur ter wereld na Rusland, Qatar, China en Saoedi-Arabië) honderdduizenden inwoners overlast gaan ervaren (zie TNO-rapport)?. We hebben bij de datacentra discussie (8 TWh) reeds gezien dat mensen die koppeling gaan maken.

De argumentatie dat windenergie van de Noordzee er met name zou zijn voor de industrie en dus niet ten bate van de algehele leefbaarheid in Nederland, zoals onlangs door het NPRES werd gemeld op een bijeenkomst voor raadsleden in de regio Amersfoort, zet bovenstaande ladder op zijn kop. Dit zal maatschappelijk geen stand houden en het vertrouwen dat de overheid er is voor haar inwoners nog verder doen eroderen. Het wordt bovendien tegengesproken door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Tijdens de wedstrijd de spelregels veranderen?

Sommigen, waaronder de gedeputeerde, willen u doen geloven, dat u vast zit aan het in de RES 1.0 gedane bod. Maar vraagt u het aan de medewerkers van het RES-regiobureau of de NPRES: Het RES-proces houdt in, dat elke 2 jaar alle onderdelen van de RES, zowel het bod als de plannen, mogen worden herzien o.b.v. voortschrijdend inzicht. U heeft het ooit in de concept-conceptfase vrijwillig

verhoogd van 0,21 naar 0,5 TWh. Dat was o.b.v. de toen voor u beschikbare informatie. U mag daar, ook van Rob Jetten, op terugkomen en dat is ook beter, niet alleen voor uw inwoners en natuur, maar ook voor de CO-2-uitstoot en daarmee voor het klimaat.

(Zie ons rapport, bijlage 1, inclusief de second opinion, die bevestigt: 'Het is gebleken dat er meer in de kast ligt' dan het rapport 'Alles uit de kast' u doet geloven.)

Als u uw bod weer terugbrengt naar de oorspronkelijk door NPRES voorgestelde 0,21 TWh, dan draagt u naar evenredigheid bij aan de opgave van 35TWH

2. Stel als regio een aanvullende geluidsnorm, die tenminste gelijk is aan de geluidsnorm voor warmtepompen, maar, beter nog, gelijk aan de uitkomst van het onderzoek, gedaan door het academische ziekenhuis in Leiden (LUMC), waar KNO-artsen en audiologen tot de conclusie kwamen, dat een maximale (!) norm van 35 dB pas veilig is (slaapverstoring voorkomt).

Dat hun onderzoek (zie bijlage) uiteindelijk niet door de wetenschappelijk vereiste fase van peer-reviews kwam, wil niet zeggen, dat het slecht onderzoek was. Het is in geval van windmolens gewoon niet mogelijk om dubbelblind en herhaalbaar onderzoek te doen.

Ook bij Tata Steel, waar het meetbaar overduidelijk was, dat er onder de omwonenden een verhoogd percentage kanker voorkomt, bleek het niet mogelijk om wetenschappelijk te bewijzen dat dit door Tata Steel veroorzaakt wordt.

De slechte geluidsnorm tot nu toe heeft ook tot gevolg, dat 41% van de Nederlanders 'klimaatontkenner' is geworden of niet (meer) gelooft, dat het nodig is om iets aan de uitstoot van broeikasgassen te doen. Van de 40 onderzochte landen loopt Nederland daarmee aan kop (zie ons rapport pagina 36-37 voor toelichting en bronvermelding). Dit speelt de meer extreem-rechtse partijen in de kaart.

"Maar er komt toch een nieuwe geluidsnorm aan, omdat de Hoge Raad heeft besloten dat de landelijke norm plan-MER-getoetst moet worden?"

Ja. En hoe gaat dat:

Arcadis kreeg de opdracht voor de plan-MER en maakte een concept-onderzoeksopzet (Notitie Reikwijdte en Detailniveau, NRD), waarop zienswijzen konden worden ingediend.

Mede aan de hand daarvan zou de MER-commissie de NRD beoordelen.

Maar helaas, de zienswijzen hebben de commissie nooit bereikt en het onderzoek is van start gegaan met o.a. vóóraf al als doel, dat er wéér een jaargemiddelde norm uit moet komen. En zónder dat er ergens in het onderzoek een arts of medicus aan te pas komt....

De secretaris van die commissie schrijft: "We zijn door het bevoegd gezag niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen bij het advies te betrekken." (Mail bekend bij de NPRES)

De kans, dat dit Arcadis-onderzoek een geluidsnorm oplevert, die daadwerkelijk burgers beschermt, is klein.

Een jaar geleden ontmoetten we vaak nog mensen, die er alle vertrouwen in hadden dat 'onze overheid heus wel een goede geluidsnorm zal hebben, die onze veiligheid garandeert'. Sindsdien, en zeker ook na de parlementaire enquête over de gaswinning in Groningen en na de toeslagenaffaire, is dat vertrouwen danig geslonken.

Ter info in de bijlagen:

- De zienwijzen van de artsen, die windwiki.nl hebben opgericht ('Hier maken artsen het medisch onderzoek naar windturbines voor iedereen toegankelijk') Dit is te zien op <https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2022/08/20220216-Zienswijze-Windwiki-op-de-NRD.pdf>
- De door prof. Em. Dr. A.W. Koers ingediende zienswijze
- De zienswijze, die Windalarm Leusden en Windalarm regio Amersfoort indienden.
- Het eerder al door Windalarm opgestelde rapport:
'Twaalf argumenten om de geluidsnorm voor windturbines aan te scherpen'

De huidige geluidsnorm voor warmtepompen is een maximumnorm van 40 dB, te meten op de erfgrens.

Die norm is ook niet uit de lucht komen vallen en is goed te handhaven.

Helaas nog ruim 2,5 keer harder dan de 35 dB van het LUMC. (Ter info: 3 decibel harder = 2x zo hard geluid.)

Maar dit is in elk geval een grote verbetering van de oude (en waarschijnlijk ook t.o.v. de geluidsnorm die Arcadis gaat produceren met hun plan-MER-onderzoek.)

Bijlagen:

Over het RES-bod en het niet nodig zijn van meer windturbines op land.

- Het rapport 'Het kan met gemak' inclusief second opinion: <https://www.hetkanmetgemak.nl/>
Leest u tenminste de Samenvatting en hoofdstuk 6 en de Second Opinion-samenvatting.
- Follow The Money : 'Zeewind in overvloed, toch wil de lobby honderden extra molens op land'
<https://www.ftm.nl/artikelen/zeewind-genoeg-toch-lobby-voor-molens-op-land?share=rLyKLNkCpJr6NKMHNqB%2FeEwHx5FlGmDswTBzhF7%2FJFjr7hI52b89tlePOFJ2ko%3D>

Over de geluidsnorm:

- LUMC: <https://mtintegraal.nl/artikelen/1169/hinderlijk-geluid-van-windturbines>.
- NLVOW Commentaar op Antwoorden staatssecretaris over HUF-toets geluid windturbines
- NKPW Commentaar op Antwoorden staatssecretaris over HUF-toets geluid windturbines
- De zienwijzen van de artsen, die windwiki.nl hebben opgericht ('Hier maken artsen het medisch onderzoek naar windturbines voor iedereen toegankelijk') Dit is te zien op <https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2022/08/20220216-Zienswijze-Windwiki-op-de-NRD.pdf>
- De door prof. Em. Dr. A.W. Koers ingediende zienswijze
- De zienswijze, die Windalarm Leusden en Windalarm regio Amersfoort indienden.
- Het eerder al door Windalarm opgestelde rapport 'Twaalf argumenten om de geluidsnorm voor windturbines aan te scherpen'